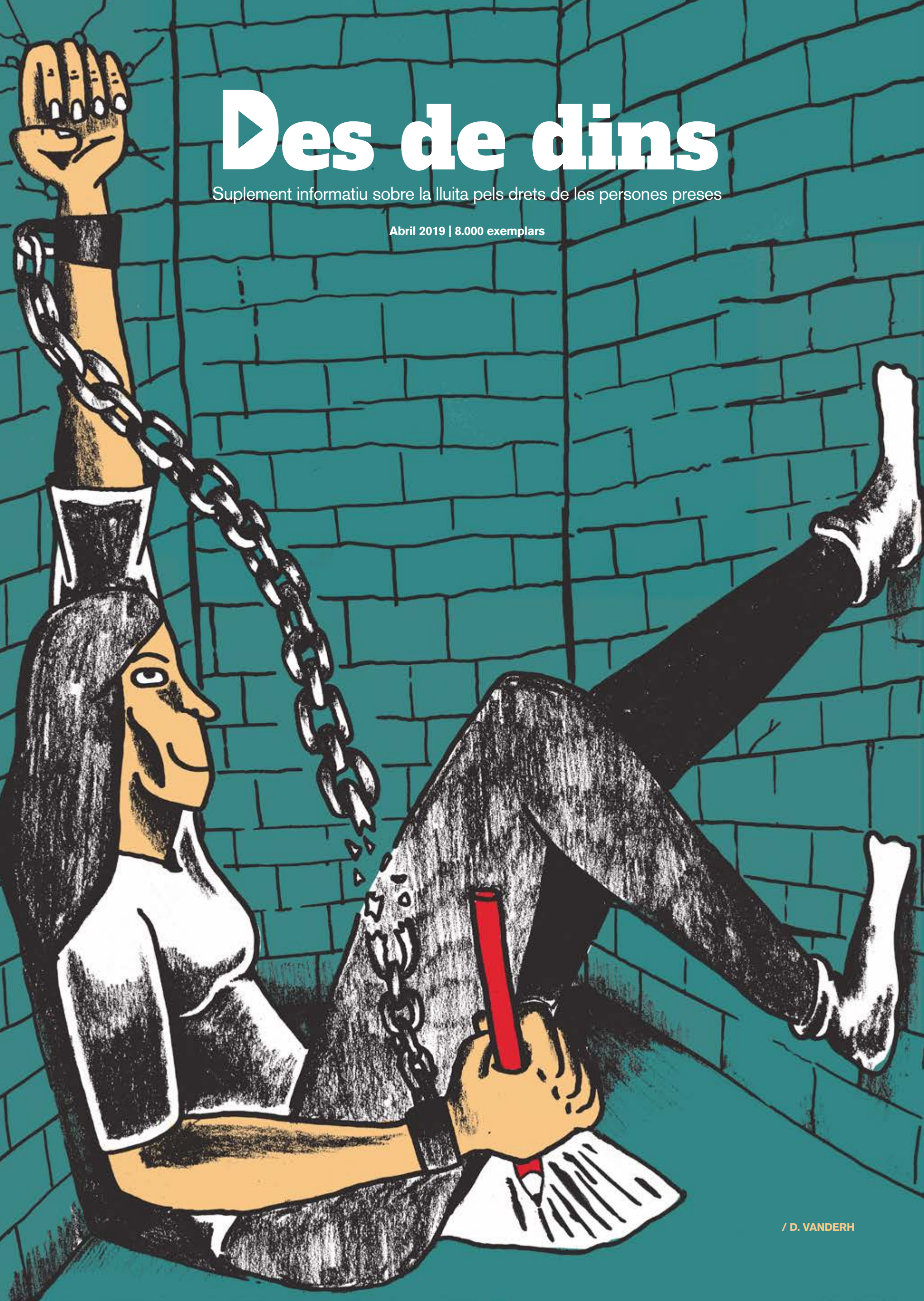

Des de dins

Suplement informatiu sobre la lluita pels drets de les persones preses

Abril 2019 | 8.000 exemplars

/ D. VANDERH

Tres anys reconstruint la lluita anticarcerària

Des de l'any 2016, una trentena de persones preses en diferents centres penitenciaris de l'Estat espanyol ha engegat una proposta de lluita activa dins les presons per reclamar que es respectin els seus drets fonamentals. Amb el suport i la solidaritat de moviments socials, familiars, juristes i associacions han aconseguit reactivar l'espai de lluita anticarcerari i han convocat una nova vaga de fam col·lectiva a totes les presons de l'Estat espanyol a partir de l'1 de maig

Fernando Alcatraz

Ex-pres i membre de l'extingida COPEL

Poc o gens es parla als mitjans de comunicació de la lluita que des de fa quasi tres anys es va engegar per reclamar que es respectin els drets humans dins les presons de l'Estat espanyol. I és que a l'estiu de 2016, un grup reduït de persones preses va començar a organitzar-se per dur a terme accions en defensa d'una taula reivindicativa de dotze punts, on s'analitzen una llarga sèrie de situacions que atempten contra la dignitat i la vida de les persones privades de llibertat. Aquesta estratègia s'assembla molt a la que es va dur a terme en diferents presons de l'Estat espanyol a finals dels anys 70, en temps de la Coordinadora de Presos en Lluita (COPEL). Aquestes taules reivindicatives van aparèixer just en el moment de la *transició democràtica*, i van suposar una veritable radiografia crítica del sistema penal i penitenciari d'aquells temps. Una actitud i una estratègia de resistència que han tingut continuïtat en gairebé tots els intents de lluita col·lectiva que s'han produït fins ara des de l'interior de les presons. Quaranta anys després, un grup d'una trentena de persones, disperses en quinze presons diferents de l'Estat espanyol, està discutint, a partir d'un balanç crític del que s'ha fet des que van començar, la convocatòria d'una nova vaga de fam col·lectiva per a l'1 de maig —que seria la quarta, perquè durant el 2018 van fer tres vagues semblants els mesos de maig, octubre i desembre— i plantegen, d'aquí a llavors, ampliar la taula reivindicativa i diversificar els mitjans de lluita i expressió.

Per entendre els motius i l'estratègia d'aquestes persones privades de llibertat cal mirar una mica enrere. L'origen del moviment està en la creació de l'Associació de Presos en Lluita Activa (ASPRLA), que van impulsar l'any 2015 persones preses al departament d'aïllament de la presó d'Estremera (Madrid). Dues d'aquestes persones havien estat recentment al carrer —un havent complert condemna i l'altre fugit—,

on van començar a relacionar-se amb un petit però actiu grup de suport que s'havia format a Madrid de manera autònoma —dins del Sindicat d'Oficis Varis de la CNT—, i que els havia donat suport quan eren a la presó. Els dos es van integrar en aquest grup, sumant-se a les seves activitats i participant en xerrades, programes de ràdio i algun vídeo a internet, per denunciar els tractes cruels, inhumans i degradants dels quals havien estat víctimes o testimonis mentre havien estat privats de llibertat, especialment els maltractaments i les morts a la presó de Navalcarnero, a la qual van qualificar públicament de "centre d'extermini".

Molt aviat van tornar a la presó —junts— acusats d'una llarga sèrie de delictes. I van ser empresonats, precisament, al centre penitenciari de Navalcarnero, on ràpidament van anar a parar al règim especial de càstig. La proposta de crear l'organització ASPRLA va ser la seva manera d'afrontar la terrible pressió a la qual estaven sotmesos després de tornar a estar privats de llibertat. Sota aquestes sigles van fer algunes vagues de fam i van denunciar, per exemple, la situació de diversos presos amb malalties greus que haurien de ser excarcerats segons la Llei orgànica general penitenciària (LOGP). Van aconseguir la col·laboració d'uns quants reclusos en règim d'aïllament, van nomenar un coordinador i diversos encar-

L'any 2016 un grup de persones preses es va començar a organitzar, recuperant el model dels anys 70 de la COPEL

Acció en solidaritat amb la vaga de fam a les presons.
9 de maig de 2018 a l'avinguda Meridiana de Barcelona
/ ANTONIO CASCIO

regats de zona, van redactar uns estatuts i una taula reivindicativa i van elaborar un calendari d'accions.

Després d'un intens debat entre algunes persones preses i els grups de suport de Madrid i València sobre l'estratègia a seguir, es va comunicar als coordinadors d'ASPRELA que en la seva proposta estava tot decidit per endavant, que era massa "avantguardista i jeràrquica". Del diàleg inicial que van desencadenar aquestes crítiques es va passar a la proposta actual. A l'estiu de 2016 van començar a difondre una síntesi de textos que integraven els resultats del debat anterior i per primer cop incloïen els dotze punts de la taula reivindicativa actual. Es proposava també fer un o dos dejunis mensuals d'un dia, com a símbol de participació activa, i denunciar tot tipus de vulneracions que visqueren o presenciaren les persones preses dins els centres penitenciaris. També demanaven la col·laboració de preses però sobretot de gent del carrer amb sensibilitat anticarcerària, ja que les preses tenien greus dificultats per sostenir aquesta espècie d'assemblea permanent a distància que s'estava proposant, donades les condicions d'atomització i incomunicació imposades per l'administració carcerària amb l'objectiu de prevenir i impedir qualsevol intent de lluita col·lectiva als centres penitenciaris.

La COPEL com a referent

Si mirem encara una mica més enrere, l'autoritat carcerària està ben escarmentada des dels temps de la COPEL. Aquesta coordinadora va aconseguir –lluitant per l'extensió de l'amnistia als presos i les preses socials l'any 1977– formar una comunitat de lluita en la qual van arribar a participar milers de persones preses, i que va obtenir un ressò solidari i de suport molt notable als carrers. I és que la lluita del moviment anticarcerària en les darreres dècades, tot i no estar gaire visibilitzada als mitjans, ha estat intensa i extensa. Un punt d'inflexió va ser la querella contra les tortures a Herrera de la Manxa, denunciant des

Es vol crear una xarxa que faci possible el diàleg, la decisió i l'acció comunes entre persones i grups, dins i fora de les presons

de dins i des de fora la greu repressió contra l'últim episodi d'organització de la comunitat reclusa: la lluita dels preventius del 1981 al 1983, amb la qual es va aconseguir l'excarceració de 7.000 persones. Del 1983 al 1992, els presos fugitius van insistir una vegada i una altra en plans d'evasió "per la brava" on s'apoderaven dels mòduls de càstig, i fins i tot de presons senceres, prenent els membres del funcionariat carcerària com a ostatges per facilitar la fugida i, en no aconseguir-la, utilitzar-los per forçar la publicació del llistat de reivindicacions on denunciaven, com es fa ara, l'acumulació d'abusos que estaven patint. I més recentment les vicissituds de l'embat contra el règim FIES (fitxer d'interns d'especial seguiment), ambició d'intent de crear de nou una comunitat de lluita anticarcerària basada en la defensa d'una sèrie de reivindicacions, resumides en les cèlebres quatre: ni FIES, ni dispersió, ni malalts a la presó, i un límit de compliment de vint anys.

Es tractava d'afrontar la situació *de facto* creada per l'aplicació d'una sèrie de mesures per part de l'Estat espanyol que tenien com a objectiu que no es poguessin tornar a plantejar desafiaments des de dins dels centres penitenciaris: l'augment de la impunitat del funcionariat –fins i tot donant cobertura legal a la tortura i els maltractaments–, l'aplicació del règim

especial de càstig, el control cada cop més intens i tecnificat, l'arbitrarietat en els trasllats, la construcció de macropresons, la manca de transparència estadística i la tergiversació mediàtica del que succeeix dins dels penals, i un llarg etcètera. Tot aquest context feia necessària la contribució de gent des de fora dels murs si es volia restaurar aquell espai de lluita. Perquè les persones preses puguin reflexionar col·lectivament, dialogar i decidir sobre les seves necessitats i problemes, els seus objectius i els mitjans per aconseguir-los, és necessari que tot el que diguin arribi amb la major fluïdesa possible a totes les persones que participen en la proposta. Perquè les seves denúncies, reivindicacions i accions tinguin ressonància al carrer, fan falta persones i eines de comunicació que les difonguin, solidaritat i coordinació dins-fora en la mobilització i en l'acció. I també és indispensable que els qui estan dins dels murs s'assabentin del que es fa fora. Això seria, en principi, l'espai de lluita: una xarxa de comunicació que faci possible el diàleg, la decisió i l'acció comunes entre totes les persones i grups participants, dins i fora de les presons.

I això és el que es vol crear amb l'actual proposta, que va començar a caminar l'estiu de 2016. Des de llavors fins als primers mesos de 2018, entre 20 i 30 persones preses van fer dejunis –almenys els »

Les 12 reivindicacions

1. Erradicació de les tortures
2. Abolició dels FIES, del règim de càstig i dels aïllaments
3. Fi de la dispersió
4. Serveis mèdics independents de la direcció penitenciària
5. Aplicació dels articles 104.4 i 196 als malalts crònics
6. Malalts mentals fora de les presons
7. Programes amb metadona i fàrmacs psiquiàtrics acompanyats de teràpies i grups de suport
8. Assumpció de responsabilitats pels assassinats dins de les presons des de 1978 fins ara
9. Accés a les aules, tallers, gimnasos i formacions dels presos classificats com a "irrecuperables"
10. No utilitzar els "mòduls de respecte" com a eina de xantatge
11. Prohibició dels escorcolls integrals a familiars i visites. Comunicacions no limitades a requisits burocràtics
12. Fi de la criminalització de la solidaritat dels grups de suport

Acció solidària amb el pres Ibon Iparraguirre el 24 de març de 2015 a Donostia / GARI GARAIALDE (BOSTOK PHOTO)

» dies 1 i 15 de cada mes— i van enviar escrits al Congrés dels Diputats, a la Secretaria General d'Institucions Penitenciàries i al Defensor del Poble. Qui no podia o no volia dejunar, pel seu estat de salut o per altres motius, es limitava a enviar els escrits. També es va publicar una llista actualitzada amb els noms i les adreces de les persones preses que participaven en la protesta. Es van iniciar vagues de fam col·lectives, amb participació d'una desena de persones preses, en solidaritat amb el grup de suport gallec Nais Contra A Impunidade, quinze membres del qual van ser sancionats —mares, tietes, cosines i altres familiars i amitats— per participar en una concentració contra la mort del fill d'una d'elles davant de la caserna de la Guàrdia Civil d'Arteixo (la Corunya). O amb “els tres de Lleida”, condemnats per la seva participació en els actes de suport a un pres que va denunciar maltractaments per part dels funcionaris de presó. Així mateix, es van començar a coordinar i realitzar nombroses vagues de fam individuals o de petits grups, i altres actes reivindicatius —com les vagues de pati i de silenci, escrits signats col·lectivament, autolesions o incendis de cel·les— per protestar contra els maltractaments i les tortures, reivindicar excarceracions per malaltia o trasllats més a prop de la família, denunciar l'ex-

Els presos i les preses en lluita han decidit convocar una nova vaga de fam i mobilització que iniciaran l'1 de maig

plotació laboral i altres abusos. Mentre això passava, el suport al carrer era més aviat escàs, tot i que no van faltar algunes activitats de difusió i visibilització del que succeïa dins, així com un parell d'intents de coordinació, encara que fracassats, per part d'alguns grups de suport.

Canvi d'estratègia

Davant la dispersió i el malbaratament d'esforços que les persones preses apreciaven en aquest model de resistència, a partir de febrer de 2018 alguns presos en lluita van proposar per a l'1 de maig una vaga de fam col·lectiva —d'un màxim de quinze dies— que havia de servir per coordinar les accions de la gent de dins llançant una crida unificada a les persones i grups que des de fora volguessin donar-los suport.

La idea era actuar totes a una i de forma coordinada. Des d'abans de començar, la convocatòria de vaga —a la qual s'havien adherit una trentena de persones preses— va tenir ressò al carrer mitjançant la difusió en ràdios lliures, internet, xerrades, jornades, cartells, pamflets, fulletons i altres publicacions impreses, en almenys nou ciutats, amb concentracions i accions de carrer en tres d'elles. De seguida es van proposar noves convocatòries, per a octubre i desembre, buscant des del principi establir una comunicació amb qualsevol organització abolicionista i defensora dels drets humans amb la qual es pogués teixir aliances. En aquesta primera convocatòria es va fer especial incidència en la catàstrofe medicosanitària que es viu a les presons, assumint el decàleg de la sanitat penitenciària proposat per l'Associació Pro Drets Humans d'Andalusia (APDHA). A partir de setembre de 2018, la proposta va ser presentada en nombrosos actes públics, i fins a finals de desembre es van succeir ininterrompudament una gran quantitat de marxes, concentracions i accions de suport als presos i preses en lluita als carrers de diferents ciutats de l'Estat espanyol.

Així, es pot dir que amb tota aquesta activitat s'ha generat un corrent anticarcerari en el qual s'han coordinat grups autònoms i llibertaris, famílies autoorganitzades, juristes, associacions abolicionistes, persones individuals i alguns mitjans de comunicació. Una pluralitat de forces que han aconseguit cert ressò, animant i ampliant considerablement el camp anticarcerari. Conscients d'això, els presos i les preses en lluita han decidit convocar una nova proposta de vaga de fam i mobilització conjunta que iniciaran l'1 de maig, amb temps suficient perquè es vagin articulant els acords i projectes col·lectius que han sorgit en aquests darrers mesos.

Mentrestant, entre la gent presa, s'ha reiniciat, sense abandonar els dejunis mensuals, el debat sobre la seva pròpia proposta, que s'està desenvolupant en dos sentits. Primer, amb l'afegit de dues noves reivindicacions, una que es refereix a la limitació del màxim de compliment de penes —en contra de les diverses formes de cadena perpètua encoberta i l'enduriment punitiu—, i una altra que apunta a la indefensió jurídica que pateixen estructuralment les persones preses en l'actual sistema punitiu. Al mateix temps proposen ampliar l'enviament d'escrits a organismes europeus i globals de prevenció i denúncia de la tortura i defensa dels drets humans.

Mentre es reflexiona, la lluita es manté: amb la vaga de fam i set de la presa amb malaltia greu Carmen Badía Lachos, la campanya per la llibertat del pres murcià Antonio Nieto Galindo —empresonat des de fa més de 40 anys— i la visibilització d'altres casos, tant de persones amb malaltia molt greu que haurien de ser excarcerades —com Francisco Chamorro, Belén Vázquez Campillo o Pedro Escudero Gallardo— com de cadena perpètua encoberta —com Enrique de la Vall González. ●

Una mort als centres

Vicent Almela
@La_Directa

Segons les dades recollides per juristes, familiars i grups de suport a persones preses, en els darrers quatre mesos (de l'1 de desembre de 2018 a l'1 d'abril de 2019) almenys 64 persones han perdut la vida en centres penitenciaris de l'Estat espanyol i Catalunya. Les principals causes de mort en la majoria de presons continuen sent els suïcidis, que multipliquen per cinc la mitjana dels que es produeixen a l'exterior; les morts per sobredosi, que habitualment es produeixen els dilluns, després que els interns consumisquen de cop tota la medicació programada per passar el cap de setmana, i les morts per malaltia, que en els darrers quatre mesos han suposat un 17% del total. La xifra és molt elevada tenint en compte que la llei —l'article 91 del Codi Penal i l'article 196 del reglament penitenciari (RP)— preveu “el dret a la llibertat condicional” o la transferència al tercer grau penitenciari —segons l'article 104.4 de l'RP— a les persones amb malalties greus o incurables, o quan es dona un perill patent per a la vida.

L'article 208.1 de l'RP, aprovat en 1996, regula que “a tots els interns sense excepció se'ls garantirà una atenció medicosanitària equivalent a la dispensada al conjunt de la població”. Des de 1986, l'administració penitenciària és l'encarregada de l'atenció primària dins de les presons —amb un equip mèdic fix i un periòdic—, i el Sistema Nacional espanyol de Salut (SNS) s'encarrega de l'atenció especialitzada de les persones internes, segons els convenis fixats amb cada comunitat autònoma. Un dels problemes del model és que l'atenció primària queda en mans de la Secretaria General d'Institucions Penitenciàries (SGIP), que depèn del Ministeri espanyol d'Interior i, per tant, els serveis sanitaris es veuen limitats a criteris que depenen de convenis pressupostaris, de la seguretat del centre o de l'ordre regimental, en lloc de basar-se en criteris mèdics. Això es tradueix en el fet que molts cops un metge ha d'obeir un superior jeràrquic —que no és sanitari— o que una plaça no es cobrisca immediatament —com va passar recentment a la presó de Dueñas (Palència), on es van quedar sense metge de nit durant diverses setmanes amb una població reclusa de vora 1.000 persones.

Una cada dos dies es penitenciaris

L'any 2003 el Congrés espanyol aprovava la Llei de cohesió i qualitat del sistema nacional de salut, que obligava el govern, entre altres mesures, a transferir els serveis sanitaris dependents d'Institucions Penitenciàries a les comunitats autònomes en un termini de divuit mesos. Passats quinze anys de l'aprovació de la llei, i després de diverses mocions presentades per diferents forces polítiques per la seua aplicació efectiva, només Catalunya i el País Basc han transferit les competències al seu sistema de salut autonòmic.

L'Associació Pro Drets Humans d'Andalusia (APDHA) fa més de vint anys que denuncia la constant vulneració

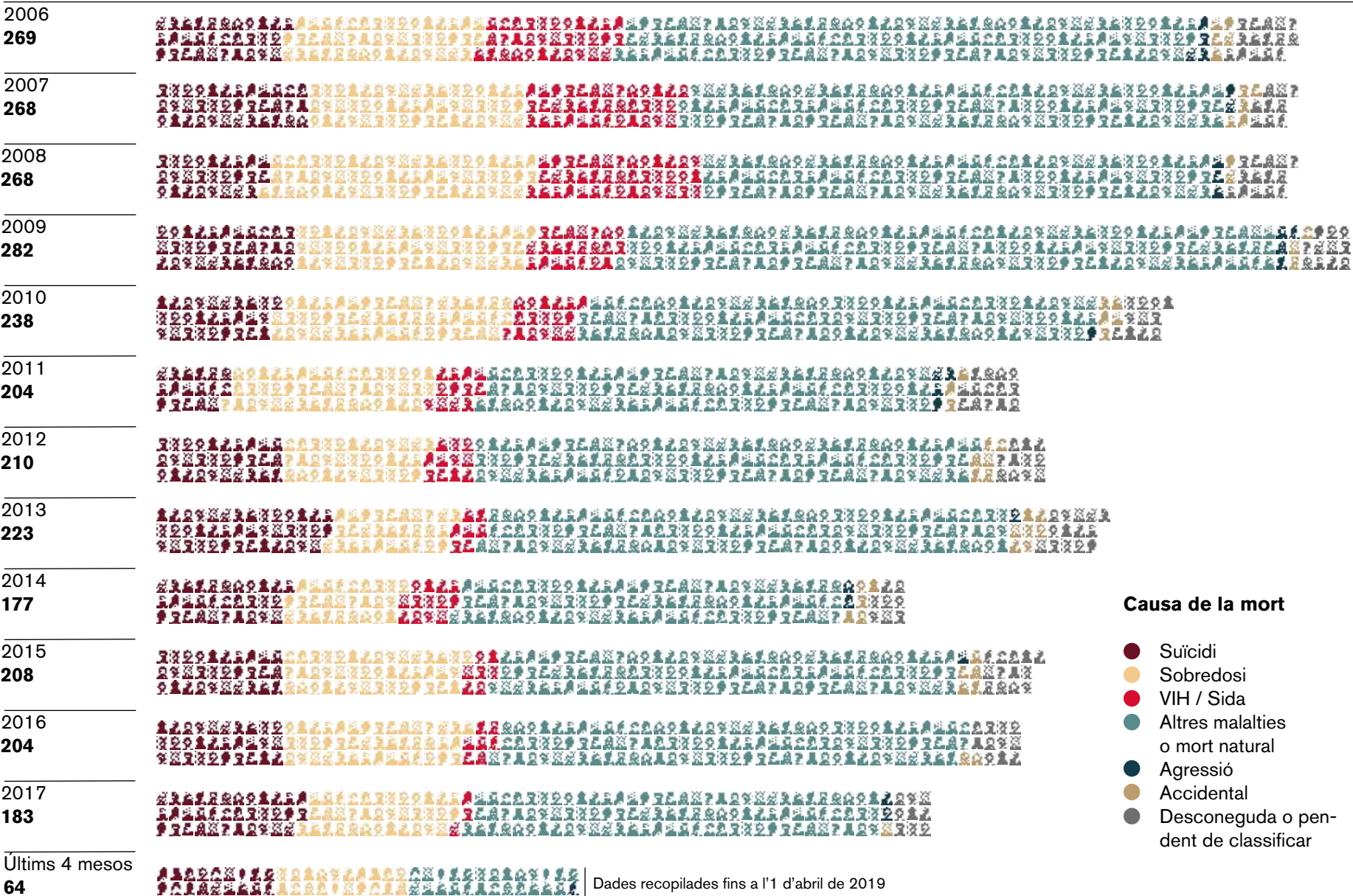
dels drets sanitaris que pateixen les persones preses –que també estan reconeguts en els articles 14 i 43 de la Constitució espanyola– i que el servei mèdic dins de les presons de l'Estat espanyol, que afecta actualment més de 50.000 persones, hauria d'estar regulat per la mateixa administració sanitària que presta el servei a la ciutadania que es troba en llibertat. Segons Francisco Miguel Fernández, membre de l'àrea de presons de l'APDHA, “no pot ser que les competències sanitàries de cap persona depenguen del Ministeri d'Interior, que prioritza la vigilància i la seguretat de l'Estat a l'atenció sanitària de les persones”, i explica que està demos-

trat que, quan es fa la transferència de les competències mèdiques al sistema de salut de les comunitats autònomes, aquestes condicions milloren considerablement.

Segons expliquen des d'Osabideak –associació basca de professionals de la medicina i juristes en defensa del dret a la salut de les persones privades de llibertat–, si continuen morint tantes persones a causa de malalties, sobredosis i suïcidis a les presons és perquè en l'àmbit sanitari i jurídic penitenciari, i també en gran part de la societat, “encara està molt present el model de dret penal més punitiu del segle XVIII, on preval el càstig

de pena de presó per sobre del dret a la salut i a una vida digna. Al mateix temps, continua havent-hi una escassa comprensió de les conseqüències de les malalties mentals, l'exclusió social i la limitada voluntat rehabilitadora del sistema penitenciari”. Des de l'associació basca conclouen que només podrem posar fi a aquestes altes taxes de mortalitat a les presons “entenent que la salut penitenciària i pericial formen part de la salut pública, que no poden estar separades d'ella ni ser dependents d'altres administracions. La medicina penitenciària i la medicina legal i forense han de formar part de la xarxa de salut pública”.

Persones mortes

L'aïllament com a anul·lació de

El règim en primer grau s'erigeix com una 'presó dins de la presó', un càstig per a les persones preses 'conflictives' que comporta efectes psicosocials irreversibles i suposa una greu vulneració dels tractats internacionals contra la tortura

Guille Larios

@La_Directa

De les 58.971 persones preses a l'Estat espanyol, al voltant d'un 2% (916 homes i 55 dones) es trobaven en règim d'aïllament durant el mes de febrer de 2019. A Catalunya, on el règim d'aïllament s'anomena departaments especials de règim tancat (DERT), hi ha una taxa de suïcidis tres vegades més alta que al règim ordinari i dotze vegades més que fora de la presó.

Segons la Llei orgànica 1/1979, general penitenciària, d'abast estatal, que regula el funcionament de les presons, el primer grau o sanció d'aïllament en cel·la "només és d'aplicació en casos en què es manifesti una evident agressivitat o violència per part de l'intern, o quan aquest reiteradament i greument alteri la convivència normal al centre". Així, hi van destinades les preses considerades perilloses o inadaptades per als altres dos règims: el segon grau, que és el règim ordinari, i el tercer, que és el règim obert.

A la pràctica, una persona presa pot anar a aïllament de forma preventiva (a l'espera de judici) o bé un cop jutjada i condemnada. Si es troba a l'espera de judici, pot estar en aïllament per ser classificada com a perillosa i/o com a membre d'organitzacions armades o terroristes o per sanció comesa dins de la presó.

Per a Laura Delgado, investigadora del Departament de Dret Penal i Criminologia de la Universitat Nacional espanyola d'Educació a Distància (UNED), "l'aïllament s'utilitza per neutralitzar un perill o una amenaça. Les persones classificades en primer grau són les que han estat considerades per l'administració com a 'extremadament perilloses' o 'manifestament inadaptades' al règim penitenciari ordinari. La decisió d'aïllar prové de la institució penitenciària i poques vegades està sotmesa al control de l'autoritat judicial". Així, la fonamentació del centre sempre ve donada per "l'ordre i la seguretat" a l'interior del seu recinte.

Tortura d'efectes irreversibles

En aquest context, per a Delgado queda lluny el precepte de l'article 25 de la Constitució espanyola, que estableix que "les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat restaran orientades vers la

reeduació i reinserció social". "L'existència d'un règim tan restrictiu entra en contradicció amb premisses de la dignitat humana. L'impacte a la psique de les persones és brutal i irreversible; és inhumà i contraproductiu. De veritat algú pot creure que la reinserció passa per tenir una persona tancada durant vint hores al dia?", es pregunta la investigadora.

Daniel Pont, qui va patir les conseqüències d'aquest règim durant el seu empresonament als anys 70, també assenyalava una llarga llista d'impactes nocius causats per aquest règim disciplinari-sancionador: "L'aïllament vulnera el dret a la salut física, sensorial i emocional; limita greument la possibilitat de fer activitat física o laboral, la comunicació amb altres preses i amb l'exterior; atrofia la vista, l'oïda i la veu al limitar intensament la seva pràctica, i crea un constant estat de tensió i/o paranoia a l'estar obligat a imaginar un món fictici.

Hi reclouen preses considerades perilloses o inadaptades al segon o al tercer grau

Prolongat durant mesos, ocasiona greus problemes psicològics, d'ansietat, d'acumulació d'energia sovint irascible, de dificultat de comunicació, i estimula la depressió i l'impuls suïcida en romandre tant de temps tancat en aquestes condicions cruels".

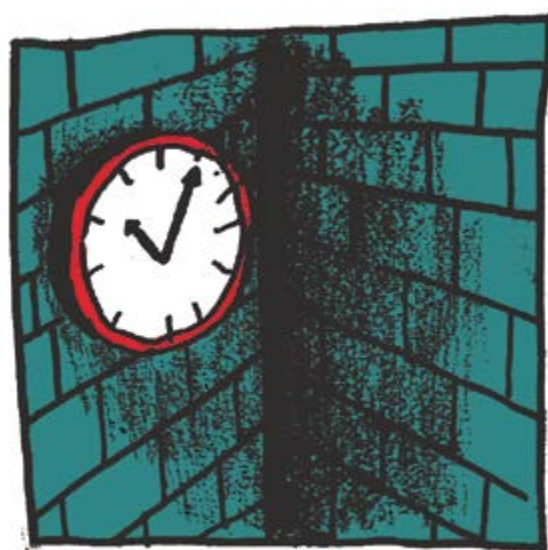
Les regles Mandela de l'ONU o el Protocol d'Istanbul —el manual internacional més avançat en contra de la tortura— consideren un tracte inhumà o directament un mètode de tortura aquest règim prolongat i el prohibeixen explícitament més enllà dels quinze dies. "No es coneix un país fins que s'està a les seves presons. No s'ha de jutjar una nació per com tracta els seus ciutadans més destacats, sinó els més desfavorits", va afirmar el líder sud-africà després de 27 anys de vida pres. ●

Arantza Zulueta

/ VÍCTOR SERRI

la condició humana

El temps

La persona presa roman a la cel·la entre 20 i 21 hores al dia i només pot sortir durant tres hores a un pati que hi ha al mateix mòdul, amb murs elevats i un sostre cobert per una reixa. En sortir i tornar a entrar, la persona és sotmesa a escorcolls per part del funcionari. Als mòduls es viu en un ambient constant de violència verbal i física. Insults i maltractament psicològic poden donar pas a escenes esgarrioses amb protagonisme de porres, cascs, manilles i escuts. La resta del dia transcorre en soledat.

Advocada de represaliades polítiques basques, empresonada a l'espera de judici durant més de tres anys, a mil quilòmetres de casa, aïllada de qualsevol contacte amb altres preses i sotmesa a escorcolls diaris i a tractes denigrants

“Els mòduls d'aïllament són mòduls de càstig. Solen estar situats als baixos, les finestres estan enreixades i no permeten la llum natural i, a més, a metre i mig de la cel·la hi ha un mur que no et permet ni tan sols veure el cel. És una cel·la de deu metres quadrats on estàs sola vint hores i que té molt poca llum natural. [...] Molts cops hi ha destinats presos que haurien d'estar en psiquiàtrics en lloc de centres penitenciaris. [...] La violència i la tensió que es viu en aquests mòduls és indescriptible: pallisses, crits, plors, insults, cops, maltractament físic i psicològic, porres, grillons, cascos, escuts, sang. [...] Només surts de la cel·la durant quatre hores de pati, i quan ho fas et registren, et palpen agressivament, tot i saber que no tens cap contacte amb ningú, en cap moment, perquè el dret del pres a comprar a l'economat (supermercat de la presó), es fa a través de la finestreta i ni per dinar, esmorzar o sopar surts de la cel·la. [...] Hi ha un ambient hostil, d'odi, de contínua tensió, perquè no et sentis ni una persona, que sentis que no tens orgull, ni consciència, ni dignitat. [...] Aquesta és la batalla més dura, la de lluitar per demostrar que no ets un animal, sinó una persona”.

Extracte d'una entrevista a Ahotsa.info

La cel·la

El mòdul d'aïllament està format per galeries amb tres o quatre cel·les individuals que mesuren quatre metres de llarg per dos d'ample. Les galeries solen estar situades als baixos dels centres penitenciaris, on qualsevol soroll de cel·les, portes metàl·liques o motors de calefacció i aire condicionat se sent amb ressonància durant hores. Les finestres estan enreixades i obstaculitzen la llum natural. A metre i mig de la cel·la hi ha un mur que no permet veure el cel. No es pot desplaçar a l'economat ni al menjador per fer els tres àpats diaris; tot s'introdueix a la cel·la a través d'una reixa o finestreta.

/ D. VANDERH

El pati

Segons el reglament penitenciari, les persones preses en aïllament tenen el mateix dret que la resta a accedir a les activitats que organitza el centre penitenciari (tallers de formació, sala d'informàtica, gimnàs o activitats culturals), però sovint l'austeritat fa que la direcció optimitzi els recursos i deixi de banda la població penitenciària en aïllament. La falta de mitjans fa que les persones en situació de càstig no tinguin res a fer en tot el dia i impedeix que puguin tenir opcions per a alguna mena “d'aprofitament” de la pena. Tanmateix, el dret a l'atenció sanitària i les comunicacions amb l'exterior queda greument restringit.

/ LUCAS GUERRA

“

Alfonso i Lídia, pares d'un pres

“Cada cop que sona el telèfon pense que em diran que el meu fill ha mort”

Vicent Almela

@La_Directa

Lídia G. i Alfonso Z. tenen un fill que està privat de llibertat des de fa més de deu anys. Ha passat per diferents centres penitenciaris de l'Estat espanyol i actualment es troba intern a més de 600 quilòmetres de casa. A banda de la distància i la despesa econòmica que els suposa visitar el seu fill, també denuncien el maltractament i les vexacions constants per part de l'administració penitenciària als quals està sotmés. Els dos formen part de l'associació **Familias Frente a la Crueldad Carcelaria**, un espai on compartir experiències i cures amb altres familiars i amistats de persones preses, donar veu i atendre les necessitats bàsiques com facilitar l'accés a la defensa o roba.

Abans que el vostre fill ingressara a presó, quina imatge teníeu del sistema penitenciari?

Alfonso: Una imatge ben diferent. Ho disfressen d'una manera que fins que no ho vius en primera persona és impossible que te n'adones. Els mitjans de comunicació no informen sobre què passa dins de les presons, només donen veu als funcionaris. Jo pensava que les presons eren centres de reclusió on les persones complien les seues condemes d'una forma digna. Però ara m'he adonat que és tot el contrari. És una humiliació rere l'altra. Les persones passen a ser deixalles humanes.

Lídia: Jo tampoc tenia la mateixa visió que tinc ara que ho visc en la meua pròpia pell. Tenia la visió que quan algú feia alguna cosa il·legal havia de complir la seua condemna. Però de forma normal, sense vexacions, ni humiliacions, ni agressions ni deixant-los sense assistència mèdica. Tot això per a mi ha sigut nou. La nostra experiència està sent nefasta.

Com afecta la presó a la vostra vida diària?

A.: De forma indirecta nosaltres també estem privats de llibertat. Depenem completament de la institució penitenciària. Hi ha uns horaris determinats en els quals ens podem comunicar, aleshores has de deixar el que estigues fent si vols parlar amb el teu fill. Les visites són un cop a la setmana, si estàs prop, i si estàs lluny, quan t'ho pots permetre econòmicament. Els traslladen perquè no pugues veure'ls. I això els desestabilitza com a persones. Aquesta és la raó de molts dels problemes que succeixen després a les presons. Segons ells són culpa dels presos, diuen que un

pres es torna agressiu de sobte, però jo crec que són ells qui provoquen que els presos es fiquen violents.

L.: A mi principalment m'afecta psicològicament. Cada cop que parlo amb el meu fill em pregunto: serà l'últim minut de la seua vida? El tornaré a sentir? Cada cop que sona el telèfon de casa penso que em diran que el meu fill ha mort.

Amb quines situacions concretes us heu trobat?

A.: La que més ens va afectar va ser l'episodi de tortura i el maltractament que va patir el nostre fill a la presó d'Aranjuez. A sobre no el vam poder visitar, ni la seua advocada tampoc. Automàticament li van impedir l'accés a les visites, al metge forense, a les trucades. No hi havia manera de veure la gravetat de les ferides. Un altre tema és com ens tracten als familiars. Ho fan com si també fórem reclusos, amb un despotisme exagerat. I a sobre has de callar perquè, si diem alguna cosa, el castigaran a ell. Li poden treure les visites, deixar-lo sis mesos sense comunicació. Un cop ja vam estar sis mesos sense poder comunicar-nos-hi. Deien que li havien trobat droga i ens acusaven a nosaltres.

L.: Vam rebre una citació com a imputats. Jo em vaig empenyar moltíssim. Evidentment, al final ens van absoldre, però els sis mesos sense veure el nostre fill no ens els treu ningú. Després que li pegaren la pallissa que comenta el meu marit, el van deixar fet un cromó, no volien que l'advocada veiés en quin estat estava el meu fill i immediatament el van traslladar a Zuera perquè no poguera contactar amb ella. Volien que es recu-

perés de les ferides abans que ella el visités. Finalment vam poder-ho denunciar i el procés va endavant. Per aquest cas he rebut amenaces telefòniques per part de funcionaris, però no tinc por.

Sentiu que la societat us jutja per ser familiars d'una persona presa?

A.: En el meu entorn no. Sempre ens han donat suport. Vivim en un entorn de classe treballadora i mai m'he sentit jutjat per tindre un fill pres. No som els únics.

L.: Qui ens jutja són els funcionaris cada cop que anem a veure'l. I després hi ha les veïnes que ho fan pel morbo. Et volen treure informació per després contar-ho per ahí.

Què és l'associació **Familias Frente a la Crueldad Carcelaria?**

L.: És una associació creada per familiars i amics de persones que estan preses. També hi ha persones que han perdut familiars dins les presons. L'objectiu és que els presos puguin tindre advocats, que senten que tenen persones fora que els donen suport, roba, regals... Per exemple, fa poc vam fer una calçotada i vam vendre llibres per recollir diners per la caixa de resistència i pagar advocats. Participar en aquestes activitats també ens serveix per a socialitzar i evadir-nos una mica de la realitat que vivim.

A.: De moment és una associació molt jove, estem començant. Hem organitzat tallers d'autoajuda, cures i suport mutu per a les famílies. Parlem amb persones que tenen el mateix problema i pateixen com tu. Gràcies a l'associació ens adonem que no estem sols. ●

Directa

Editat per:

La Directa SCCL
C. Riego 37, bx. esq. 08014, Barcelona
directa@directa.cat | directa.cat

Coordinació: Vicent Almela i Paula Rodríguez

Edició: Jesús Rodríguez

Correcció: Èlia Olivan

Fotografia: Victor Serri

Disseny i maquetació: La Guspira

Il·lustracions: D. Vanderh

Infografia: Gaizka Pagonabarraga

Finançat per:

